

УДК 81'374.2:621.37/39

ЧАТ-БОТ ЯК СРОДАК АЎТАМАТЫЗАЦЫІ ДЛЯ ВУЧЭБНАГА СЛОЎНІКА ПА РАДЫЁЭЛЕКТРОНІЦЫ

Д. А. Барэшка, А. Я. Запольскі

*Установа адукацыі «Гомельскі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт
імя П. В. Сухого», Рэспубліка Беларусь*

Навуковы кіраўнік М. У. Буракова

Выкарыстанне чат-бота як сродка аўтаматызацыі для вучэбнага слоўніка па радыёэлектроніцы пашырае магчымасці традыцыйных форм навучання ў тэхнічнай ВНУ і дае дадатковыя матэрыялы па тэрміналогіі.

Ключавыя словы: чат-бот, вучэбны слоўнік, тэрмін, радыёэлектроніка.

CHAT-BOT AS A MEANS OF AUTOMATION FOR EDUCATIONAL DICTIONARY OF RADIO ELECTRONICS

D. A. Boreshka, A. Ya. Zapolski

Sukhoi State Technical University of Gomel, the Republic of Belarus

Science supervisor M. V. Burakova

The use of a chatbot as a means of automation for the educational vocabulary of radio electronics expands the possibilities of traditional forms of education in a technical university and provides additional materials on terminology.

Keywords: chat bot, educational dictionary, term, radio electronics.

Сучасная сістэма адукацыі істотна змянілася ў параўнанні з мінулым: традыцыйныя метады выкладання ўсё больш вызвалюць месца для сучасных метадык. Удасканаленне працэсу навучання сёння немагчыма ўявіць без актыўнага выкарыстання інструментаў сучасных ІТ-тэхналогій. Адным з такіх інструментаў з'яўляецца прымяненне чат-бота як сродка аўтаматызацыі для ўпарадкавання і стандартызацыі спецыяльнай тэхнічнай лексікі ў сферы радыёэлектронікі. Праграма чат-бот (chatbot) прадстаўляе зносіны з чалавекам на зразумелай яму мове. Пад мовай можна разумець як натуральную мову, так і падрыхтаваныя каманды з шаблонамі.

Мэтай нашай работы з'яўляецца распрацоўка прататыпа чат-бота для вучэбнага слоўніка па радыёэлектроніцы. Для дасягнення гэтай мэты былі выдзелены наступныя задачы:

– выбар аптымальнага тыпу вучэбнага слоўніка і асаблівасцей яго арганізацыі ў чат-боце;

– складанне вучэбнага слоўніка па радыёэлектроніцы.

Першыя прататыпы чат-ботаў былі распрацаваны ў 1964 г. прафесарам Масачусецкага інстытута тэхналогій Джозэфам Вайнбаўмам, які стварыў праграму ELIZA, якая стала першай чат-праграмай. А само паняцце чат-бота было выкарыстана ў 1994 г. Майклам Молдынгам, які стварыў праграму пад назвай «Julia». Дадзеная праграма падтрымлівала зносіны на натуральнай мове, а таксама магла саманавучацца. У чэрвені 2015 г. Расійскім мэсанджарам Telegram была адкрыта платформа для стварэння чат-ботаў, якія адгукаюцца на каманды карыстальнікаў і ўзаемадзейнічаюць з вонкавымі сэрвісамі. З таго часу стварэнне ўласных чат-ботаў дае магчы-

масць актыўна прыцягваць мабільную аўдыторыю на свае сайты. Выкананне запытаў карыстальнікаў з'яўляецца галоўнай задачай чат-ботаў, а зручнасць карыстання гэтай прыладай – важным крытэрыям пры выбары.

Так, працэс стварэння бота для вучэбнага слоўніка па радыёэлектроніцы (РЭ) уключае наступныя асноўныя этапы:

- 1) аналітычны агляд падобных сістэм;
- 2) распрацоўка алгарытму працы бота;
- 3) збор тэхнічных тэрмінаў па РЭ у структураваную базу дадзеных;
- 4) складанне тэхнічнага задання для выканаўцаў;
- 5) рэгістрацыя бота (атрыманне ўнікальнага індывідуальнага нумара) у Telegram;
- 6) тэхнічнае тэсціраванне;
- 7) апрацацыя і распаўсюджванне ў вучэбным асяроддзі.

Для рэгістрацыі бота і атрымання яго ўнікальнага id, які адначасова з'яўляецца токенам, неабходна зарэгістравацца ў адмысловым боце Telegram – @BotFather.

Алгарытм працы бота вучэбнага слоўніка па РЭ ўяўляе паслядоўнасць уводу некалькіх аперацый:

– пасля націску кнопкі «start» бот дасылае сціслую інфармацыю пра сябе, якая ўключае магчымасці бота і спіс даступных каманд з выразным апісаннем працы;

– падаецца выбар мовы, на якой будзе ўведзены тэрмін (гэта неабходна для эканоміі часу карыстальніка і хуткасці працы бота);

– ажыццяўляецца пошук патрэбнага тэрміна ў базе даных і фарміруецца канчатковы адказ у выглядзе наступнай схемы-прыклада, якая прыведзена ў табліцы.

Дадзены бот вучэбнага слоўніка па РЭ пабудаваны на мове C++ пры дапамозе бібліятэкі QtTelegramBot, а код праграмы пішацца ў QT 5.3. Пастаянная праца бота рэалізуецца, дзякуючы кругласутачнай працы на аднаплатным камп'ютары Raspberry Pi. Асаблівасцю вучэбнага слоўніка па РЭ з'яўляецца прыцягненне для раскрыцця значэння базавых тэрмінаў РЭ навукова-тэхнічнай і вучэбнай літаратуры, спасылкі на выкарыстанне якой гавораць карыстальніку аб дакладнасці выбаркі тэрміналагічнага матэрыялу.

Схема-прыклад

Тэрмін РЭ рускі/беларускі варыянт	Дэкодирование Дэкадзіраванне
Дэфініцыя рускі/беларускі варыянт	<i>Преобразование кодированных сигналов в соответствующие им сигналы, непосредственно отображающие передаваемую информацию Пераўтварэнне кадыраваных сігналаў у адпаведныя ім сігналы, якія непасрэдна адлюстроўваюць інфармацыю, што перадаецца [П. К. Горохов, с. 39].</i>
Кантэкстнае ўжыванне	<i>Процесс декодирования состоит в восстановлении переданного сообщения по принятым кодовым символам [В. И. Нефёдов, с. 73].</i>
Фота, малюнак, графік і інш.	

Тэрмін РЭ рускі/беларускі варыянт	Декодирование Дэкадзіраванне
Спіс тэхнічнай літаратуры па тэме для вывучэння	<p>1. Горохов, П. К. Толковый словарь по радиоэлектронике. Основные термины: 6000 терминов / П. К. Горохов. – М. : Рус. яз., 1993. – 246 с.</p> <p>2. Журавлёв, Д. В. Общие вопросы радиоэлектроники и связи : учеб. пособие / Д. В. Журавлёв. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. техн. ун-та, 2011. – 214 с.</p> <p>3. Зырянов, Ю. Т. Основы радиотехнических систем : учеб. пособие / Ю. Т. Зырянов, О. А. Белоусов, П. А. Федюнин. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2011. – 144 с.</p> <p>4. Карпов, И. Г. Основы радиоэлектроники и связи. Ч. I. Основы оптимального радиоприема : учеб. пособие / И. Г. Карпов, 5. А. Н. Грибков. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 80 с.</p> <p>6. Нефедов, В. И. Основы радиоэлектроники и связи : учеб. для вузов / В. И. Нефедов. – М. : Высш. шк., 2002.</p> <p>7. Информационно-измерительная техника и электроника : учеб. для студентов высш. учеб. заведений / Г. Г. Раннев [и др.] ; под ред. Г. Г. Раннева. – М. : Академия, 2006. – 512 с.</p> <p>8. Янушкевич, В. Ф. Электродинамика и распространение радиоволн : учеб.-метод. комплекс для студентов специальности 1-39 01 01 «Радиотехника» / В. Ф. Янушкевич. – Новополоцк : ПГУ, 2008. – 276 с.</p>

Такім чынам, бот вучэбнага слоўніка па РЭ можа стаць рэсурсам як для навучання, так і для складання падручнікаў і розных вучэбных дапаможнікаў. З яго дапамогай студэнты тэхнічных ВНУ, якія выбіраюць спецыяльнасці, звязаныя з радыёэлектронікай, атрымліваюць магчымасць авалодаць неабходнымі ведамі і паспяхова вучыцца.

Літаратура

1. Горохов, П. К. Толковый словарь по радиоэлектронике. Основные термины: 6000 терминов / П. К. Горохов. – М. : Рус. яз., 1993. – 246 с.
2. Журавлёв, Д. В. Общие вопросы радиоэлектроники и связи : учеб. пособие / Д. В. Журавлёв. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. техн. ун-та, 2011. – 214 с.
3. Зырянов, Ю. Т. Основы радиотехнических систем : учеб. пособие / Ю. Т. Зырянов, О. А. Белоусов, П. А. Федюнин. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2011. – 144 с.
4. Как создавать ботов в Telegram : инструкция. – Режим доступа: <https://habr.com/ru/post/262247>. – Дата доступа: 24.04.2023.
5. Нефедов, В. И. Основы радиоэлектроники и связи : учеб. для вузов / В. И. Нефедов. – М. : Высш. шк., 2002.